ئاراستەکانی رەخنەی شانۆیی ... حەیدەر عەبدولرەحمان

بە درێژایی تەمەنم لەگەڵ پرۆسەی رەخنە نووسین دا، قەت بە بیرم نایێ بۆ هیچ کارێکی هونەریی، پێش وەختە هیچ بڕیارێکم لەگەڵ خۆم دا هەبێ، یا پرسم بە هیچ بنیادەمێکی خوا کردبێ بۆ نووسین یان نە نووسین، بەڵکو ئەوە بەرهەمەکە خۆی بووە هەمیشە بڕیاری پێ بەخشیووم.

لەسەر هیچ بەرهەمێك، بیرم لە دووری و نزیکی هیچ لەوانە نەکردۆتەوە کە بەرهەمەکانیان دەخوێنمەوە، هیچ کاردانەوەیەکیشم بەلاوە گرنگ نەبووە، مادام لەوە دڵنیا بوومە کە ئەوەی دەینووسم لە نیەتێکی پاکو بێگەردو لە دیدێکی تایبت و ئازادی خۆمەوە سەر هەڵدەدات ..

بە دەست من نەبووە، هەندێ لەو بەرهەمانە وەك تیر لە زاکیرەم چەقیوون، وەك زریان رایان ماڵیوم، لە تاریکی نیوەشەودا، وێنەو سینۆگرافیاو دیمەنە وروژێنەرەکانیان، ئۆقرەیان لێ هەڵگرتووم، وەك تاشە بەرد لە کەلەکەم چەقیوون، تا بەیانی هەرگێڵو وەرگێڵیان پێ کردووم، وەك خوێن بە ناخما گوزەریان کردووە، ناچاری ئەوەیان کردووم، لەژێر پێخەفەکە دەربێم و بە دوای چرایەك، چەند پەڕە کاغەزێك، قەڵەمێکی ون بوودا بگەڕێم و بیانوسمەوە، ئەو کات بە ئارامی خەو چۆتە چاوانم.

بەرهەمی واش هەبووە، هێڵێکی گەورەی شانۆییان لێ کردووم زیندانێکی تەسك و تریسك، وەك چۆلەکەیەك کە لەتاو بە دیل گرتنی، رۆحی بە دارو دیواردا بدا، بەدوای کڵافەیەك، دەرگایەك، پەنجەرەیەك دا بگەڕێم بۆ هەناسە دان.

کە هاتوومەتە دەرەوەش، ئێخەیەکم لە ناخمدا هەڵکێشاوە.. ئەوسا زانیوومە ئازادی چەند خۆشە.

کاتێ ئاوێزانی سیحری نمایشێکی شانۆیی دەبم و دەکەومە ژێر کاریگەرییە دەروونی و ستاتیکیەکانی، رەنگە تا دەمێکی دوور زمانم سڕ بێ و نەتوانم قسەیەك بکەم، باس لەو سڕ بوونە رۆحیە بکەم، کە بە ئاسانی بەرم نادات ..دواتر کە ئەو تۆزو گەردە کاریگەرانەی سەر دەروونم هەڵنیشتنەوە، لەژێر سۆزە کاتیەکاندا دەرچووم، ئەوسا دەتوانم روونتر نمایشەکان لەزاکیرەمدا بگێڕمەوە، لۆژیکیانە تر بیانخوێنمەوە..بۆیە پێم وابووە کارێکی زۆر نالۆژیکییە کە رێك

دوای کۆتایی هاتنی نمایش و لەژێر هەموو ئەو دەرهاوێشتەو کاریگەرییە سیحراویانەی شانۆ، بتوانیت راستەوخۆ بەلێژیك قسە لە نمایشێکی شانۆیی بکەیت و مافی خۆی بدەیتێ .

هەمیشە تەمەنی نمایش لە هزرو ناخی بینەردا سنوورێکی دیاری کراوی نیە، نمایشی وا هەیە بە ساڵان لە زاکیرەی بینەردا بە زیندوویەتی دەمێنێتەوە، لەهەر لەحزەیەکی گەڕانەوە بۆ ئەو زاکیرەیەدا چێژێکی نوێت پێ دەبەخشیت، هەشە تەمەنی مانەوەی لەهزری تۆدا تەنیا سنووری دەرگای دەرەوەی هۆڵەکەیە..لەوێوە بە بیرت دا نایێ بزانیت ئەوەی تۆ بینیت چی بوو؟ چونکە نمایشەکە نەیتوانی شوێنەوارێك لەرۆحی تۆدا بە جێ بێڵێ بەهاکەی بای ئەو چەند خولەکانە بێت کە تۆ بەو نمایشەت بەخشی.

هەر بینەرێك کەروو لەهۆڵێکی شانۆیی دەکات، هەر نازناوێك هەڵگرێت، بۆ ئەوە دێتە شانۆ، چێژ لە نمایش وەربگرێت، پێداویستیە رۆحی و هزری و دەروونییەکانی خۆی لە شانۆوە وەربگرێت، ئەگەرنا خوێندنەوەی نمایش، یا رەخنەگرتن ناچێتە قالبی پرۆسەیەکی زۆرە ملێیی، کە تۆ مادام لە نمایشێکدا ئامادە بوویت، دەبێت بنووسیت، زۆر جاران جەخت لەخۆ کردن بۆ نووسین لە پەنای کۆمەڵێ پاساوی نالێژیکی، زەرەرو زیان بە کردەی رەخنەیی دەگەیەنێت و ئاستی توانستی رەخنەگرەکە دادەبەزێنێ و متمانەی لەگەڵ خوێنەرانی خۆی لەدەست دەدات، بە تایبەت ئەو نمایشە لاوازانەی شایەستەی قسە لەسەر کردن نین و هەموو بینەرێك بە ئاسانی توانای خوێدنەوەیانی هەیەو ئەو بەها هونەرییە گران بەهایانە بە خۆیانەوە هەڵناگرن کە شایەستەی ئەوە بێت رەخنەگر بیانخوێنێتەوە.

رەخنەگر وەك هەر شانۆکارێکی دیکە لەهەر کارێك دا دەکەوێتە بەردەم تاقیکردنەوەیەکی نوێ، ناتوانێت بەئاسانی متمانە لای بینەر دروست بکات، ئەگەر بۆ کۆمەڵێ پرسی لاوەکی، نووسینەکانی خۆی خستە بازاڕەوە، ئیدی هەر تەکتیکێك لە نووسین دا بەکار بێنێ، ئەوە ناتوانێت فێڵ لە بۆچوونی بینەر و قەناعەتی بینەر بکات، بینەری هوشیار زۆر بە ئاسانی دەتوانێت باگ راوندی ئەو تەکتیکە لە ژێر پەردەوە ببینێ کە رەخنەگر بەکاری دێنێ .

زۆری نووسین لەپرۆسەی رەخنەی شانۆیی دا بۆ ژمارەیەکی کەمی بەرهەمی شانۆیی، نیشانەی رەوتێکی خەتەرناکە بۆ رشانەوەی رەخنە، چونکە رەخنە دەرهاوێشتەیەکی جۆریی بەرهەمی شانۆییە نەك بڕی شانۆیی.

لەو کاتەدا رەخنە ناکەوێتە پێگەیەکی باڵاتر لە شانۆ، بۆ ئەوەی شانۆ بەرەو ئاراستەیەکی بڵندتر لە خۆی راکێشێ، بەڵکو لە پێگەیەکی نزمتر لە شانۆ دەچەقێ کە نەتوانێت بزاڤی شانۆیی تەکان پێ بدا.

بۆیە شوناسی پێشکەوتنی رەخنەی شانۆیی لە ئامادەبوونی رەخنە نیە لە هەموو کارێکی شانۆیی دا، بەڵکو پاراستنی رەخنەیە لە ئاست و وەزیفەی زانستی و ئەکادیمی و قودسیەتی رەخنەو رۆڵی کاریگەری رەخنە لە بەرەو پێشەوەچوونی شانۆدا.